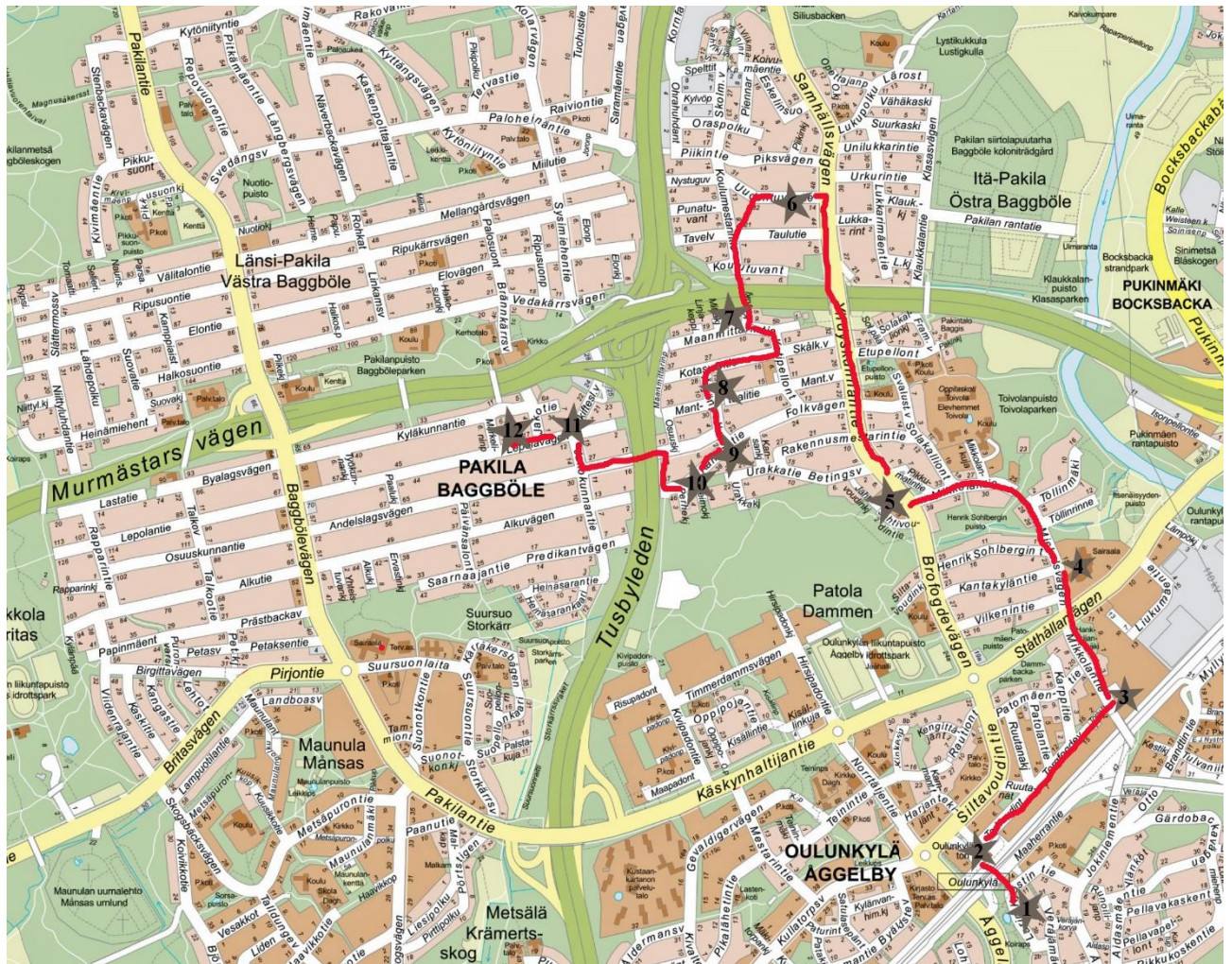

Pakinkylä 1918

– historiakävely

Maija Hakanen

Karttophja Helsingin kaupunki

Kartalla numeroidut kohteet

1 Oulunkylän Seurahuone, Larin Kyöstintie 7

Oulunkylän Seurahuone toimi vuonna 1918 myös ”vankileirinä”. Oulunkylän yhdyskuntavaltuusto vuokrasi sen Åggelbyn eli Oulunkylän suojeluskunnan käyttöön. Suojeluskunta keräsi sinne vangitsemaan ja vankileireiltä kuulusteltavaksi tuotuja Pakinkylän, Oulunkylän ja Käpylän punakaartilaisia ja muita punaisiksi seudulla tunnettuja ainakin Haminan, Tammisaaren ja Riihimäen vankileireiltä.

2 Oulunkylän asema

Nykyisin muussa käytössä olevan asemarakennuksen tekeminen aloitettiin vuonna 1917 ja sen valmistui 1919. Usea pakinkyläläinen kirvesmies oli sitä rakentamassa. Asemalta lähetettiin 1918 rintamille sekä punakaartilaisia että seudulla olleista venäläisten jättämistä ammusvarastoista sotatarpeita. Toijalaan rintaman esikunnalle vietiin esimerkiksi 1. huhtikuuta ”7 laatikkoa ruutia, 18 laatikkoa tykin työkaluja, 1 käsiheitto pommeja, 4 laat. sarplellisytyttäjää, 12 ammuslaatikkoa, 6 tykkien vetohihnoja, 107 laatikkoa sharpnellia, 102 laatikkoa 31inj. kivääri patrooneja”. Riihimäelle vietiin junalla seuraavana päivänä ”161 laatikkoa patruunoita, 155 laatikkoa venäläisiä kivääreitä, 20 laatikkoa tykin ruutia”.

3 Villa Lindebo (purettu), Mikkolantie 1

Mikkolantiellä ollut Villa Lindebo purettiin Hankkijan pääkonttorin tieltä. Huvilassa asui Arvid Lind puolisonsa kanssa. Lind oli Åggelbyn suojelukunnan tutkintolautakunnan puheenjohtaja ja allekirjoitti kaikki suojeluskunnan laatimat punakaartilaisten kuulustelupöytäkirjat. Lind oli urheilu- ja liikemies ja toimi kunnanvaltuutettuna Helsingin pitäjässä ja Oulunkylän elintarvikelautakunnan puheenjohtaja 1917-1921. Lind teki itsemurhan vuonna 1932 ampumalla eräässä autotallissa Katajannokalla. Lindin leski – joka tunnetaan nimellä Maj Lind – testamenttasi rahaa muun muassa Sibelius-Akatemialle pianistien kehittämiseen. Rahasumma on merkittävä, ja sillä päätettiin perustaa pianokilpailu.

4 Oulunkylän kartanon päärakennus (purettu), nykyisin kuntoutussairaala, Mikkolantie 15

Eri puolilla maata puhkesi toukokuussa 1917 maataloustyöntekijäin lakkoja, joissa vaadittiin kahdeksan tunnin työpäivän soveltamista myös maataloudessa. Oulunkylän kartanossa lakko alkoi 5. toukokuuta. Se päättyi työläisten kannalta voitollisesti kahden viikon lakon jälkeen. Kartanon vuokraaja ja Pakinkylän Sekatyöväen ammattiosasto allekirjoittivat sopimuksen kahdeksan tuntisesta työpäivästä ja palkkojen korottamisesta.

5 Pakinkylän punakaartin kasarmi, nykyisin päiväkotikoti Pakilan lastenpaikka, Yhdyskunnantie 2

27. tammikuuta 1918 annettiin Suomen Punaisen Kaartin päiväkäskyllä ohje järjestää kaartin majoitus kasarmimaiseksi. Kasarmeissa oli pidettävä hyvä kuri ja niitä oli vartioitava hyvin. Etenkin perheelliset kaartilaiset olivat haluttomia asumaan kasarmeissa ja todennäköisesti Pakinkylässäkin kasarmi oli lähinnä naimattomien kaartilaisten asuinpaikkana. Pakinkylän punakaartin kasarmi oli Venäjän armeijalle kuulunut rakennus. Mahdollisesti myös Pakinkylän kaartin ylläpitämä ruokala sijaitsi noissa tiloissa.

6 Pakinkylän punakaartin esikunta ns. Haanojan huvilassa, Uudentuvantie

Pakinkylän punakaartin päämaja muutti paikkaa muutaman kerran. Aluksi se oli työväentalolla Puistotie 3:ssa (nykyisin Lepolantie 19), sitten ilmeisesti Maaheimon huvilalla Puistotie 11:ssa (nykyisin Lepolantie 27, 29) ja lopuksi ns. Haanojan huvilassa. Pakinkylän punakaarti pyysi Helsingissä asuvalta maalari Haanojalta hänen huvilaansa kaartille, saatuaan siihen valtakirjan Smolnasta. Haanoja lupasi huvilan alakerran ja pyysi säästämään yläkerran, jonne hän oli antanut viedä tavaroita venäläisten varalta. Viereisessä Saarisen huvilassa asui nuoria herroja, joilla oli puhelin. Punakaarti pyysi saada käydä heidän luonaan soittamassa, mutta nuoret herrat luovuttivat mieluummin puhelimen ja tulivat itse soittamaan punaisten luo.

7 Sairashuone ja miliisin talo, ns. Mustosen huvila, Maanmittarintie 11

Useat rintamalla haavoittuneet kaartilaiset mainitsevat tulleen hoidetuksi ”Pakinkylän sairaalassa” tai sairashuoneella, jossa toimi Pakinkylän punakaartin ensiapuosasto. Se perustettiin pian sodan alettua. Ensiapuosasto lakkautettiin huhtikuun alussa ja siitä muodostettiin kaartin sairaala, jossa toimi ainakin kaksi sanitääriä ja kaksi sairaanhoitajaa. Mustosen huvila oli myös miliisin toimipaikka.

8 Työväenyhdistys kokoontuu 5.1.1919 Urhon huvilassa, Manttaalitie 25

Vankilatuomiolta välttyneet työväenyhdistyksen jäsenet ryhtyivät jo joulukuun 1918 lopulla käynnistämään yhdistyksen toimintaa uudelleen. Eduskunnan hyväksymät armahdulait vapauttivat loppuvuodesta useimmat kuuden vuoden ja sitä lyhyemmän tuomion saaneet punaiset vankileiriltä. Työväenyhdistys sai takaisin monia jäseniään, jotka kuitenkin olivat vielä vailla kansalaisluottamusta ja vaalikelpoisuutta. Kun monet miehet olivat kuolleet, vankileirillä tai vailla kansalaisluottamusta, korostui naisten osuus toiminnan käynnistämisessä. Ensimmäinen työväenyhdistyksen kokous hävityn vallankumouksen jälkeen pidettiin A.W. Urhon huvilassa. Kutsussa mainittiin käsiteltäviksi asioiksi muun muassa työväentalon takavarikko, ehdokkaisen asettaminen yhdistyksen johtokunnaksi ja jäsenmaksut.

9 Alkutie 8, nykyisin Kansantie 36

Tontin omisti vuonna 1861 syntynyt August Sahlström, joka kuitenkin mainitaan henkikirjassa siellä asuvaksi vasta vuonna 1919. Tontti oli iso ja siellä oli todennäköisesti useita rakennuksia, koska siellä asui useita punakaartissa mukana olleita sekä perheellisiä että naimattomia kaartilaisia. Alkutie 8 oli myös Pakinkylän punakaartin komppanian varapäällikkö Oskar Puiston osoite.

10 Pakinkylän punakaartin harjoituskenttä, Heimokujan ja Kansantien risteys

Vallankumouksen alkamisen aattopäivinä Pakinkylän punakaartilaiset pitivät jo ennen sisällissotaa palaneen entisen työväentalon eli Torpan kentällä ampumarajoituksia. Kentän toisella laidalla asuva Sahlström ei ollut erityksen ihastunut kiväärien paukkeeseen. Kun hän huomautti siitä Richard Ojalalle eli Ojalan Moosulle (joka oli työväenyhdistyksen ja punakaartin puuhamiehiä), niin tämä vastasi: ”Pakinkylä on punainen kylä ja täällä määrää punakaarti”.

Näin muistelee kirjailija Martti Larni Pakilan historia -teoksessa. Sisällissodan aikaan 9-vuotias Larni asui myös harjoituskentän laidalla (nykyisin Kansantie 42, 44). Sittemmin Larni oli Suomen kansainvälisesti tunnetuimpia kirjailijoita etenkin Neuvostoliitossa ja muissa Itä-Euroopan maissa suosittu kirjansa Neljäs nikama ansiosta. Hän oli Suomen kirjailijaliiton puheenjohtaja 1964–1967. Vuoden 1918

tapahtumista Larni (silloin vielä nimellä Laine) julkaisi vuonna 1937 kaunokirjallisen teoksen *Kuilu: Kertomus eräästä ihmiskohtalosta*. Kirja herätti kohun, koska siinä käsiteltiin silloin hyvin arkoja aiheita, sisällissotaa punaisten näkökulmasta ja homoseksuaalisuutta. Larnin isovelji Gösta Laine oli Pakinkylän punakaartissa.

11 Tienristeys Lepolantie / Jakokunnantie

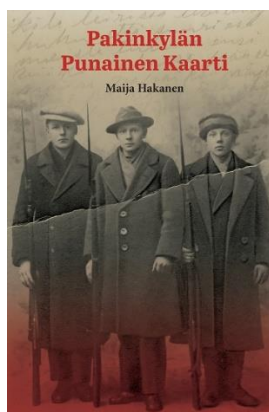
Nykyisen Lepolantien ja Jakokunnantien risteykseen kiteytyy monia Pakinkylän punakaartilaiden kohtaloita. Lepolantien 4:ssä asui perheensä kanssa 16-vuotias Arne Erland Eriksson, joka teloitettiin Hollolan Hatsina kylässä 30.4.1918 punakaartin jo antauduttua. Hän oli todennäköisesti Lempäälästä perääntyvien Pakinkylän komppanian kaartilaiden joukossa.

Nykyisen Lepolantie 12:n kohdalla asui lihakauppias Salonen. 36-vuotias ja perheellinen mies oli Pakinkylän punakaartin muonitusvarusmestari. Hänet mainitaan kuulustelupöytäkirjoissa myös keittiöpäällikkönä, keittiöosaston päämiehenä ja työkomppanian johtajana. Hänen nimensä onkin aina muonituskomitean palkkalistassa ensimmäisenä. Salonen joutui Helsingin vankileirille ja sain 3 vuoden ehdollisen tuomion.

Nykyisen Lepolantie 7:n kohdalla asui 28-vuotias työmies ja automobiilin kuljettaja Armas Vilo. Hän oli naimisissa ja hänellä oli yksi lapsi. Vilo nimettiin Huopalahden nimismiespiirin miliisiksi suurlakon aikaan. Hän ei ollut rintamalla eikä häntä vastaan esitetty muita syytöksiä kuin elintarviketarkastukseen osallistuminen. Hänet tunnettiin aktiivisena työväenliikkeen miehenä. Suojeluskunta listasi hänet Pakinkylän vaarallisimpien punaisten joukkoon. Vilo vangittiin kotonaan ja toimitettiin Helsingin vankileirille. Hän sai valtiopetoksesta 8 vuoden kuristushuonetuomion ja kansalaisoikeuden menetyksen 12 vuodeksi yli rangaistusajan.

12 Pakilan työväentalo

Pakilan työväentalo on Helsingin nykyisistä työväentaloista toiseksi vanhin, heti Siltasaaren graniittilinnan jälkeen. Talo ostettiin Pakinkylän Työväenyhdistys Salaman toimipaikaksi tammikuussa 1917, kun aikaisempi työväentalo eli ”Torppa” nykyisen Heimokujan kohdalla oli palanut. Ostohetkellä talossa oli kaksi huonetta ja keittiö. Vuonna 1922 taloa laajennettiin rakentamalla muun muassa sali ja näyttämö.

Maija Hakanen: Pakinkylän Punainen Kaarti

Kirja kertoo paikallisesta näkökulmasta, miksi ja miten työväki nousi vallankumoukseen vuonna 1918. Se kertoo myös sisällissodan ja vankileirien julmuudesta. Uutta tietoa ja aineistoa Pakilan ja Oulunkylän tapahtumista sekä Pakinkylän komppanian osallistumisesta sisällissotaan monilla rintamalla. 284 punakaartilaisen matrikkeli.

Valokuvia. 280 sivua.

Julkaisija Kustannusyhtiö TA-Tieto Oy.

Myynti www.tiedonantaja.fi/kauppa (15 € + postikulut) ja kirjakaupat.